

گزیده کتاب‌شناسی «نگرش بر سفرنامه‌ها»

حسین مسرت*

چکیده

خوشبختانه به همت مترجمان، ویراستاران و کوشندگان در پهنه فرهنگ و ادب پارسی، سفرنامه‌های بی‌شماری در دسترس دوستداران تاریخ و جغرافیا قرار گرفته که تدوین و چاپ کتاب‌شناسی سفرنامه‌های فارسی، فراتر از حدّ یک مقاله می‌نماید، از این‌رو مناسب دانسته شد تا با تدوین فهرستی از کتابها و مقالاتی که به معرفّی سفرنامه‌های فارسی (ایرانی - خارجی) پرداخته‌اند، به دو مقصود رسیده باشیم؛ نخست: دستیابی به نام کتابی‌هایی که سفرنامه‌ها را معرفّی می‌کنند دوم: آشنایی با منابعی که به نقد و بررسی سفرنامه‌ها پرداخته‌اند.

این کتاب‌شناسی در دو بخش کتاب و مقاله تقدیم می‌شود و امید است که برای پژوهندگان دستمایه خوبی باشد. (از ذکر منابعی همچون اصفهان و ایران در سفرنامه‌ها چشم پوشی شده است).

کلیدواژه: کتاب‌شناسی، نگرش بر سفرنامه‌ها، سفرنامه‌های فارسی.

E-mail: Masarrat-yazd@yahoo.com

*. پژوهشگر متون.

۱. کتاب

ازغندی، علیرضا

کتاب‌شناسی عمومی تاریخ سیاسی ایران از مشروطیت تا انقلاب اسلامی،
تهران: کیهان، ۱۳۶۵: ۱۰۰-۹۹ (معرفی چندین سفرنامه)

الساندری، وینچنتود

سفرنامه‌های ونیزیان، ترجمه منوچهر امیری، تهران: بی‌نا، ۱۳۴۹، ۴۳۴ ص.

انصاف پور، غلامرضا

ایران و ایرانی به تحقیق در صد سفرنامه خارجی (مربوط به دوران
قاجاریان)، تهران: زوار، ۱۳۶۳، ۴۱۲ ص، مصور.

اویس، مهین

فرهنگ ایران در سفرنامه‌های اروپایی دوره قاجار، شیراز: نوید شیراز،
۱۳۷۹، ۳۲۸ ص، مصور.

باربارا، جوزافا

سفرنامه‌های ونیزیان در ایران، ترجمه منوچهر امیری، تهران: خوارزمی،
۱۳۴۹، ۴۸۲ ص.

بابازاده، شهلا

فهرست توصیفی سفرنامه‌های آلمانی موجود در کتابخانه ملی ایران، تهران:
کتابخانه ملی ایران، ۱۳۵۷، ۱۲۳ ص.

بنی آدم، حسین

کتاب‌شناسی موضوعی ایران، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۲:
۵۹۷-۶۰۱ (معرفی سفرنامه‌ها)

پوراحمد جکتابی، محمد تقی

فهرست توصیفی سفرنامه‌های انگلیسی موجود در کتابخانه ملی ایران، تهران:
کتابخانه ملی ایران، ۱۳۵۵، ۲۶۴ ص.

فهرست توصیفی سفرنامه‌های انگلیسی موجود در کتابخانه ملی ایران، تهران:
کتابخانه ملی ایران، ۱۳۵۵، ۲۴۴ ص.

- جوادی، حسن
ایران از دیده‌سیاحان اروپایی، تهران: بوته، ۱۳۷۸، ج ۱، از قدیم‌ترین ایام
تا اوایل عهد صفویه.
جوان بخت، مهرداد
از نگاه ایرانی، کنکاشی در سفرنامه‌های ایرانیان از قاجار تا زمان حاضر،
اصفهان: آموزه، ۱۳۸۱، ۳۵ ص.
حافظ قرآنی، مهین دخت
کتاب‌شناسی تاریخ ایران، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران،
۱۳۷۵. (معرفی ده‌ها سفرنامه چاپی)
حکیمی، محمود
همراه با سیاحان و جهانگردان و مسافران تاریخ، تهران: آرون، ۱۳۸۳، ج ۴،
دانش پژوه، منوچهر
سفرنامه ... تا پخته شود خامی (سفرنامه‌های خارجیانی که از ایران دیدار
کرده‌اند)، تهران: ثالث، ۱۳۸۰، ج.
دوانی، علی
جهانگردی و جهانگردان نامی، بی‌جا: میزان، ۱۳۴۷، ۵۴ ص.
رفعتی، همایون
فهرست موضوعی سفرنامه‌های مربوط به ایران، همدان: دانشگاه بوعلی
سینا، ۱۳۶۸، ۲۸۴ ص.
زنگنه، حسن
جنوب ایران به روایت سفرنامه‌نویسان، شیراز: نوید شیراز، ۱۳۷۹،
۲۴۶ ص.
سازمان نقشه‌برداری کشور
کتاب‌شناسی جغرافیای ایران، تهران: سازمان نقشه‌برداری کشور، چاپ
دوم، ۱۳۶۵: ۴۷۳-۴۵۲. (معرفی سفرنامه‌های چاپی)
شاهانی، خسرو
سفر با سفرنامه‌ها، تهران: تهران، ۱۳۶۸، ۳۷۳ ص.

شعربافیان، حمیدرضا

باورهای عامیانه در ایران به گزارش سیاحان غربی، مشهد: محقق، ۱۳۸۳،
ص ۱۸۸، مصور.

شیبانی، ژان

سفر اروپاییان به ایران، ترجمه: ضیاءالدین دهشیری، تهران: بنگاه ترجمه و
نشر کتاب، ۱۳۵۳، ۵۱۰ ص.

علی‌نژاد قمی، محسن و دیگران

مسجد در سفرنامه‌ها، تهران: رسانش، ۱۳۸۴، ۴۱۳ ص.

فاروقی، فؤاد

سیری در سفرنامه‌ها، سیاحان در ایران، تهران: عطایی ۱۳۶۱، ۳۷۹ ص.

کراچی، روح‌انگیز

دیدارهای دور، پژوهشی در ادبیات سفرنامه‌ای همراه با کتابشناسی
سفرنامه، تهران: چاپار، ۱۳۸۱، ۱۸۷ ص.

* در کتابشناسی آن فقط ذکر سفرنامه‌های خاص به مناطق و شهرها شده
است و تمامی موارد آمده در این مقاله «نگرشی به سفرنامه‌ها» اثر نگارنده
در کتاب «دیدارهای دور» هیچ نامی و اشاره‌ای به آن نشده است.

گروه علوم انسانی جهاد دانشگاهی

کتاب‌شناسی توصیفی جغرافیا، تهران: جهاد دانشگاهی، ۱۳۶۹: ۹۸-۸۱
(معرفی سفرنامه‌ها)

مستقیم، مهدی

باکاروان سفرنامه‌ها، قم: مؤلف، ۱۳۷۲، ۱۹۲ ص.

مشار، خانابابا

فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۳،

ج ۲: ۲۰۰۱-۱۹۸۹، ۲۰۴۹-۲۰۴۶ / دوره ۵ جلدی، تهران: بی‌نا، ۱۳۵۲،

ج ۳: ۳۰۳۶-۳۰۱۳، ۳۱۰۸-۳۱۰۴.

منزوی، احمد

فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان، لاهور: مرکز تحقیقات فارسی

ایران و پاکستان، ۱۳۶۷ ج ۱۰: ۶۷-۵۹ / ۱۳۶۹، ج ۱۱: ۱۲۲۳-۱۱۵۳

(معرفی سفرنامه‌های خطی فارسی)

فهرست نسخه‌های خطی فارسی، تهران: مؤسسه فرهنگی منطقه‌ای، بی تا، ج ۶: ۴۰۵۷-۳۹۹۱، (معرفی سفرنامه‌های خطی فارسی)

فهرستواره کتابهای فارسی، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۱۵۸-۶۳، (معرفی سفرنامه‌های فارسی به گونه جامع) میراحمدی، مریم و غلامرضا ورهرام

کتاب‌شناسی موضوعی تاریخ ایران، تهران: مهرداد، ۱۳۶۲: ۱۶۴-۱۴۹، (معرفی سفرنامه‌های چاپی)

نوربخش، مسعود

با کاروان تاریخ، مروری بر تاریخچه سفر و سیاحت در ایران باستان تا امروز، تهران: ایرانشهر، ۱۳۷۰، ۸۸۲ ص. (ویرایش دوم کتاب مسافران تاریخ است)

مسافران تاریخ، مروری بر تاریخچه سفر و سیاحتگری در ایران، تهران: جیران، ۱۳۶۴، ۶۶۴ ص.

ورهرام، غلامرضا

منابع تاریخ ایران در دوران اسلامی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۱: ۲۰۹-۱۹۹، (معرفی سفرنامه‌های چاپی)

همایونفرد، محمدصادق

فهرست سفرنامه‌ها و کتابهای تاریخی روسی موجود در کتابخانه ملی ایران، تهران: کتابخانه ملی ایران، ۱۳۶۲، ۲۲۶ ص.

۲. مقالات

آریان، قمر

«ایران و سیاحتنامه‌ها» راهنمای کتاب، س ۶ (۱۳۴۲): ۵۲۱-۵۱۵.

اوبن، ژان

«مسافران (جهانگردان) اروپایی در ایران»، ترجمه: سیف الله وحیدنیا،
وحید، ج ۱، ش ۵ (اردیبهشت ۴۳): ۳-۱، ۷۲.

بختیار، مظفر

«کتابنامه سفرنامه‌های ایرانگردی خارجی ترجمه شده به زبان فارسی تا بهار
۶۲»، کتابداری، ش ۱۲ (۱۳۶۷): ۱۱۱-۱۳۲.

«کتابنامه سفرنامه‌های ایرانگردی خارجی که به زبان فارسی ترجمه شده
است»، کتابنمای ایران، چنگیز پهلوان، تهران: نشر نو، ۱۳۶۶: ۳۷۲-۳۶۲.

جوادی، حسن

«سفرنامه‌های پرتغالی و اسپانیولی درباره ایران»، الفبا، تهران: امیرکبیر، کتاب
ششم (اردیبهشت ۱۳۵۶): ۵۵-۳۰.

حدیدی، جواد

«جهانگردان فرانسوی در ایران سده هفدهم میلادی»، مجله دانشکده
ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد، ج ۱ (۱۳۴۴): ۳۲۶-۳۰۱.

دو مناش، پ. ز

«مسافرت‌هایی که در قرن یازدهم به ایران شده است» ترجمه عیسی بهنام،
در کتاب: تمدن ایرانی: تألیف چند تن از خاورشناسان، ترجمه عیسی
بهنام، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۳۷: ۳۱۲-۳۰۶.

روحی

«سیاحین و کاشفین اسلامی»، کابل، ج ۱۰، ش ۱۱ (۱۳۱۹): ۳۴-۳۳.

سعیدی، علی اصغر

«سفرنامه‌ها و سخنی درباب ترجمه آنها»، کتابنمای ایران، گردآوری:
چنگیز پهلوان، تهران: نشر نو، ۱۳۶۶: ۱۲۰-۱۰۸.

شفقی، سیروس و مهدی روشن ضمیر

«سیاحان آلمانی که در عصر صفویه از ایران دیدن نموده‌اند»، هنر و مردم،
دوره جدید، ش ۱۰۹ (۱۳۵۰): ۲۰-۱۶.

شهری برآبادی، محمد

«سفرنامه‌های فرنگ رفتگان»، مشکوة، ش ۳۱ (تابستان ۷۰): ۶۶-۸۴

«سیری کوتاه در سفرنامه‌های حج»، مشکوة، ش ۲۵ (زمستان ۶۸):
۱۸۲-۲۰۲

«گشت و گذاری در سفرنامه‌های سیاسی»، مشکوة، ش ۲۶ (بهار ۱۳۶۹):
۱۱۹-۱۴۰

غروی، محمد

«یادی از جهانگردان بنام خارجی و سفرنامه‌های ایشان تا اوایل قرن
هجدهم میلادی»، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی، تبریز، س ۲۳
(۱۳۵۰): ۳۱۷-۳۴۱

لو مینتسکی (میرزارجب)

«جهانگردی در ایران (ایران و ایرانیان)»، ترجمه علی جواهر کلام، راه نو،
س ۲ (۱۳۲۳): ۱۷۲-۱۷۴، ۲۱۲-۲۱۰، ۲۷۹-۲۸۰، ۳۰۵، ۳۴۹-۳۵۰، س
۳ (۱۳۲۴): ۳۲، ۸۵، ۸۶، ۱۳۰-۱۲۹، ۱۷۹، ۲۹۰-۲۸۹، ۳۳۵، ادامه در
جهان نو، س ۱ (۱۳۲۵): ۲۱

محسنیان راد، مهدی

«گزارش درباره تحقیق درباره هشتصد سال سفر سیاحان در ایران»،
تحقیقات جغرافیایی، ج ۱، ش ۱ (۱۳۶۵): ۱۹۹-۲۱۴

میراحمدی، مریم

«اهمیت تاریخی سفرنامه‌های ایران»، تحقیقات تاریخی، س ۱، ش
(۱۳۶۸): ۴۹۵-۵۳۲

نبوی، ایرج (الف. نادر)

«دریانوردی ایرانیان و راه نامه‌ها»، راه و بار، ش ۱ (۱۳۶۳): ۷۵۰-۷۶۸

؟

«نگاهی به سفرنامه‌هایی که خارجیان درباره ایران نوشته‌اند»، سفر،
ویژه‌نامه حمل و نقل، ش ۱ (بهار ۷۰): ۱۰۸-۱۰۲

ویلسن، آرنولد

«مسافریں اسپانیولی و پرتغالی در ایران»، باختر، س ۲ (۱۳۱۳-۱۳۱۴):
۵۸۵-۵۹۱، ۶۶۱-۶۶۵.

دوره جدید سال پنجم، شماره اول و دوم، بهار و تابستان ۱۳۸۶ (پیاپی ۳۶، ۳۷).